

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:00 uur d.d. 10 december – 12:00 uur d.d. 11 december

 Team M&A, Directie Communicatie Vragen? Mail naar 5.1.2e@minvws.nl

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Nederlanders ziek door Covid-19 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders Zorgpersoneel met vaccinvragen GGD'en 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici Virologen en epidemiologen Communicatie-experts

Samenvatting

- Op de dag dat het hoogste aantal besmettingen wordt gemeld sinds 31 oktober, is het toch het terugtreden als CDA-lijsttrekker van minister De Jonge dat de voorpagina's en de talkshows bepaalt. Journalisten en politiek-commentatoren duiden zijn vertrek vanuit enerzijds zijn zware rol als 'coronaminister' die niet meer te combineren was met het lijsttrekkerschap. Anderzijds meer vanuit CDA-perspectief: de dalende peilingen, 'gezaag aan stoelpoten' en te weinig tijd om als nieuwbakken lijsttrekker de partij naar de hand te zetten.
- Media bestempelen de meest recente besmettingscijfers als 'heel fors'. Vaak komt terug dat het het hoogste aantal is sinds 31 oktober. De 'alarmbellen' gaan af, schrijft AD. Telegraaf kopt in rode chocoladeletters: 'fink meer besmettingen'. En Trouw schrijft: 'Nog maar twee weken tot Kerst en een nieuwe besmettingspiek tekent zich af'.
- Verscheidene virologen en epidemiologen 'schrikken' van de cijfers, vooral 'nu de echte winter nog moet komen'. Zou het kabinet nu niet al moeten ingrijpen in plaats van afwachten tot de eerstvolgende persconferentie?, vraagt epidemioloog Alma Tostmann zich af. Over Kerst zegt viroloog Ab Osterhaus: "Sla het een jaartje over, houd het sober."
- De vaccinatiebereidheid onder zorgpersoneel houdt de gemoederen bezig. Zorgpersoneel komt aan het woord en legt uit of ze zich wel of niet gaan laten vaccineren en waarom. Vumc-hoogleraar ouderengeneeskunde en OMT-lid Cees Hertogh heeft kritiek op het handelen van de overheid. Er is wat hem betreft te weinig nagedacht over hoe het zorgpersoneel over het vaccin had moeten worden geïnformeerd. Hij snapt de lage vaccinatiebereidheid: "Zij zitten nog steeds niet echt aan tafel. Het kan zijn dat ze denken: er wordt voor ons besloten. Dan gaan de hakken in het zand."
- Peter van den Besselaar van de beroepsvereniging van communicatieprofessionals Logeion vindt de lage vaccinatiebereidheid onder zorgpersoneel 'spannend': "De mate waarin zij het vaccin accepteren, zal grote gevolgen hebben voor de rest van Nederland. Als het zorgpersoneel bezwaren toont, zal die twijfel bij anderen omslaan in een afwijzing." De komende campagne gericht op zorgprofessionals, noemt Besselaar 'rijkelijk laat'. "Het inenten begint al over een maand. Ik ben een goed geïnformeerde burger, maar over dit vaccin heb ik nog bitter weinig gelezen."
- ActiZ snapt de vrees onder zorgpersoneel, omdat er nog 'veel onduidelijk is'. "Er is veel informatie nodig. Er moeten informatiecampagnes komen; wij denken dat de vaccinatiebereidheid dan stijgt."
- Sjaak de Gouw, GGD-directeur publieke gezondheid van de regio Hollands Midden, denkt dat het vinden van werknemers om mensen in te enten 'geen probleem' is. Zorgthuisnl-bestuurder en oud GGD-directeur Hans Buijning is van mening dat de GGD nu wel snel moet beginnen met personeel werven, zodat 'ongeveer medio januari' gestart kan worden met vaccineren.
- De Nederlandse Zorgautoriteit meldt dat ziekenhuizen vanwege de behandeling van coronapatiënten op dit moment ruim een kwart minder operaties uitvoeren dan zij onder normale omstandigheden doen. In sommige regio's (Zuid-Holland, Twente en een deel van de Achterhoek) is ruim een derde van de operatiecapaciteit afgeschaald. In vier regio's (Noord-Holland, Flevoland, Zuid-Holland en een deel van de Achterhoek) geeft de helft van de ziekenhuizen aan dat zij niet meer in staat zijn om de minder urgente planbare zorg te leveren.

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)
Slachtoffers

- Het RIVM meldt 8.793 nieuwe bevestigde besmettingen (+2.210). Het weekgemiddelde ligt op 6.842.
- Er zijn 198 nieuwe coronapatiënten opgenomen op de verpleegafdelingen in het ziekenhuis (+4). Op de IC's zijn 26 nieuwe patiënten (-10) opgenomen, bijna allemaal doorgestroomd vanaf de verpleegafdelingen. In totaal liggen er nu 1.648 coronapatiënten in het ziekenhuis (gisteren: 1684), van wie 469 op de IC (gisteren: 473).
- Het CBS maakt op basis van voorlopige sterftcijfers bekend dat vorige week naar schatting 3.450 mensen zijn overleden, 400 meer dan gebruikelijk voor deze periode. Dat zijn ongeveer 75 mensen meer in vergelijking met voorgaande week.

Identiteiten

- In verpleeg- en verzorginghuis Rozenoord in Sluis zijn 30 van de 58 bewoners en 18 medewerkers besmet met het coronavirus en de ouderzorglocatie van ZorgSaam is geheel in quarantaine.
- In het Maarssense woonzorgcentrum Maria Dommer zijn in de afgelopen weken 15 mensen overleden aan het virus sinds een uitbraak in november.
- Door een corona-uitbraak in verpleeghuis Het Nieuwe ABG in Bergen op Zoom zijn 29 bewoners overleden. Inmiddels zijn er geen besmettingen meer en is het verpleeghuis uit quarantaine. Ook de Defensie-hulptroepen zijn vertrokken.

Oorzaken

- NOS meldt dat er geen bijzondere omstandigheden zijn die het hoge aantal besmettingen verklaren. Wel is er relatief veel getest. "Daardoor is het percentage positieve test hetzelfde. Maar het blijft een zorgelijk aantal", aldus het RIVM.
- Op de social mediakanalen van minister De Jonge valt het op dat steeds meer mensen het (verkeerd) gebruik van mondkapjes benoemen als reden voor de besmettingsstijging.

Informatiebehoefte

Welke informatievragen leven er bij getroffen?

- Wederom publiceren media artikelen met vragen over het vaccin. Volkskrant vraagt zich af 'of 10 miljoen mensen voor 1 juli vaccineren wel kan'.
- Volkskrant stelt de vraag die afgelopen twee weken vaker wordt gesteld: 'Mag een werkgever een werknemer ontslaan als die weigert zich te laten vaccineren? Zoals een zorgmedewerker die met kwetsbare ouderen werkt?'
- De NOS maakt voor de zevende keer een speciale uitzending over de coronacrisis, waarbij mensen vragen naar ^{5.12e} [@nos.nl](https://twitter.com/nosnl) kunnen insturen. Experts beantwoorden de vragen a.s. maandagavond om 20.30 uur in *het coronavirus: feiten en fabels*. De uitzending is te volgen op NPO1, npostart.nl en nos.nl.

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- De **Nederlandse Zorgautoriteit** meldt dat Nederlandse ziekenhuizen vanwege de behandeling van coronapatiënten op dit moment ruim een kwart minder operaties uitvoeren dan zij onder normale omstandigheden doen. In sommige regio's (Zuid-Holland, Twente en een deel van de Achterhoek) is ruim een derde van de operatiecapaciteit afgeschaald. In vier regio's (Noord-Holland, Flevoland, Zuid-Holland en een deel van de Achterhoek) geeft de helft van de ziekenhuizen aan dat zij niet meer in staat zijn om de minder urgente planbare zorg te leveren. "In de overige regio's geven de meeste ziekenhuizen aan dat deze nog wel deels beschikbaar is", aldus de NZa. Volgens de Zorgautoriteit is de acute en semi-acute zorg landelijk nog wel voldoende toegankelijk. "Ook de kritisch planbare zorg - de zorg die binnen zes weken moet plaatsvinden om blijvende gezondheidsschade en verloren levensjaren te voorkomen - is in alle regio's nog beschikbaar", stelt de Zorgautoriteit. Wel geven sommige ziekenhuizen aan daar nog maar deels plek voor te hebben. "In alle regio's is de druk op de zorg zo hoog dat bijzondere maatregelen en accentverlegging nodig zijn om de kwaliteit van zorg overeind te houden. De ziekenhuizen geven evenwel aan dat de kwaliteit van zorg op dit moment niet in gevaar komt", aldus de NZa. De capaciteitsproblemen onderstrepen volgens de autoriteit het belang van samenwerking tussen zorgaanbieders en zorgverzekeraars in de regio.
- Het aantal coronapatiënten in de ziekenhuizen in Noord-Nederland neemt toe. Daardoor lukt het nog niet de normale zorg weer te herstarten. Volgens het Acute Zorgnetwerk Noord-Nederland kan de kritieke, niet-uitstelbare zorg wel door blijven gaan. Een deel van de geplande zorg is wel afgezegd.
- Nederland heeft een megalab dat op grote schaal coronatesten kan analyseren. In de nieuwe vestiging van Eurofins in Rijswijk kunnen dagelijks 35.000 PCR-testen worden geanalyseerd. Dat zijn de gangbare coronatesten die massaal door de GGD worden gebruikt. De capaciteit moet op korte termijn nog verder worden opgevoerd tot 55.000. **Bestuurder van Eurofins Jacob Olie** zegt dat dit een 'enorme uitdaging' was. In het lab werken nu al 135 mensen. Dat aantal zal nog iets toenemen naarmate het bedrijf de activiteiten uitbreidt.
- Vanwege de combinatie van het vuurwerkverbod en de coronamaatregelen gaat de politie in Amsterdam tijdens Oud en Nieuw twee keer zoveel agenten inzetten als vorig jaar, zegt **hoofdcommissaris Frank Paauw** vrijdag tegen AT5.
- Verschillende regionale media door het hele land melden dat basis- en middelbare scholen en bijzonder onderwijs sluiten vanwege corona-uitbraken: De Margrietschool in Ermelo (n.a.v. zieke leraren), het Udens College in Uden (blijft langer dicht uit voorzorg), meerdere scholen in Amersfoort, De Stroekeld in Rijssen, Het Mozaïek in Sittard, De Kring in Genhout, Borgloschool in Deventer en De Stedelijke Scholengemeenschap in Nijmegen.

Ontwikkeling en uitrol vaccins

- De farmaceuten Sanofi en GlaxoSmithKline (GSK) hebben te maken met een tegenvaller bij de ontwikkeling van hun coronavaccin; de immunoreactie ervan bij oudere patiënten is zwakker dan gehoopt en dat zorgt voor vertraging bij het ontwikkelingsprogramma. Het vaccin zal daardoor pas eind 2021 beschikbaar komen en dat is later dan eerder gedacht.
- **EMA-baas Emer Cooke** zegt tegen een commissie van het Europees Parlement dat de cyberaanval die twee weken duurde geen gevolgen heeft voor het verloop van de goedkeuring van een coronavaccin.
- Moderna test haar vaccin nu ook op zo'n 3.000 Amerikaanse tieners tussen de 12 en 18 jaar oud; zij krijgen het vaccin of een placebo toegediend. De eerste deelnemers aan het onderzoek zijn inmiddels ingeënt.
- Volgens **immunoloog Ger Rijkers (University College Roosevelt)** is de allergische reactie bij twee Britten na toediening van het Pfizer-vaccin "geen reden tot paniek". Allergische reacties op vaccinaties zijn zeldzaam, maar komen vaker voor, zegt Rijkers. "Maar het is zelden zo dat het lichaam allergisch is voor het vaccin zelf. Vaker komt het voor dat mensen allergisch zijn voor een stof die in het vaccin zit." Volgens Rijkers moeten mensen met een geschiedenis van allergische reacties in gesprek gaan met hun huisarts, of het verstandig is het vaccin te nemen. "En als je bekend bent met een allergie, is het belangrijk dat je dit aangeeft bij het personeel voordat je gevaccineerd wordt." Ook belangrijk om na vaccinatie 'even in de buurt te blijven', een allergische reactie treedt meestal op tussen een halfuur en uur na vaccinatie.
- AstraZeneca gaat onderzoeken of het samen met de universiteit van Oxford ontwikkelde coronavaccin gecombineerd kan worden met het Russische Spoutnik V-vaccin. AstraZeneca gaat daarvoor een samenwerking aan met het Gamaleja instituut, dat het Russische vaccin ontwikkelde.

Vaccinatiestrategie buitenland

- In **Engeland** is besloten om tijdelijk de groep anafylactische patiënten uit te sluiten van het vaccin. Dit omdat zij een ernstige allergische reactie kunnen krijgen op het Pfizer-vaccin. Anafylactische patiënten die al de eerste dosis hebben gehad, krijgen de tweede dosis niet. Omdat een dergelijke reactie nagenoeg onmiddellijk optreedt, houdt men in Engeland alle gevaccineerden nog een kwartier na de prik onder controle. Dit omdat het ook zo kan zijn dat iemand nog niet weet of hij of zij extreem reageert. Dit extra 'controlekwartiertje' zou weer kunnen leiden tot logistieke problemen; andere landen die nog moeten beginnen kunnen hier op anticiperen.
- De eerste 30.000 doses van het coronavaccin van Pfizer en BioNTech zullen de komende dagen in **Canada** aankomen en moeten maandag gereed zijn om te worden toegediend, zo melden hoge functionarissen aan verslaggevers. De vrachten zullen worden verzonden naar veertien speciale distributielocaties en het leger is opgeroepen om te helpen. Canada werd woensdag het derde land ter wereld na UK en Bahrein dat het vaccin heeft goedgekeurd.
- Een onafhankelijk expertpanel heeft aan de **Amerikaanse** toezichhouder FDA geadviseerd dat het coronavaccin van Pfizer en BioNTech veilig genoeg is om te worden toegediend aan Amerikanen. Het vaccin zal vergezeld gaan met een waarschuwing: het zal niet worden aanbevolen voor mensen met een bekende allergie voor een van de ingrediënten.
- De **Australische** overheid heeft een bestelling van 51 miljoen doses van een coronavaccin dat in eigen land werd ontwikkeld geannuleerd. Biotechbedrijf CSL en de Universiteit van Queensland hebben besloten het middel niet verder in een vervolgfase te testen nadat proefpersonen ten onrechte positief waren getest op het hiv-virus.
- De **Braziliaanse** minister van Volksgezondheid, Eduardo Pazuello, wil alle inwoners van Brazilië in 2021 laten inenten die gezondheidsregulator Anvisa goedkeurt. Eerder deze week zei hij al dat in januari of februari 2021 het vaccineren 'hoogstwaarschijnlijk' kan beginnen.

Maatregelen (feestdagen) buitenland

- De burgemeester van **Berlijn**, Michael Müller, verwacht dat er een strenge lockdown van drie weken komt in heel Duitsland vanwege de stijging van het aantal coronabesmettingen. Volgens Müller moet de detailhandel voor een belangrijk deel dicht. Hij vindt winkelende mensen een groot besmettingsgevaar. Müller wil daarom dat de lockdown voor de kerstdagen, op 20 december, moet ingaan en niet, zoals in de Duitse politiek eerder werd gesuggereerd, na de Kerst. De sociaaldemocratische burgemeester wil een nationale lockdown en verwacht van deelstaten met lage besmettingscijfers dat ze ook meedoen, omdat er sprake zou zijn van een nationale crisis.
- **Frankrijk** stelt vanaf 15 december een avondklok in vanaf 20.00 uur, ook op oudejaarsavond (kerstavond is ervan uitgezonderd). Iegelijk zal op 15 december de lockdown worden opgeheven en premier Castex zegt dat gezinnen mogen reizen om samen Kerstmis te vieren, maar dat musea, theaters en bioscopen nog drie weken gesloten blijven.
- **Griekenland** versoepelt de coronamaatregelen rond de kerstdagen; vanaf maandag gaan kerken, bibliotheken en kapsalons weer open. De verplichte quarantaine voor mensen die uit het buitenland komen, wordt verlaagd van tien naar drie dagen.
- Op **Curaçao** is voor de komende negentig dagen de noodtoestand uitgeroepen, zodat boetes en andere straffen kunnen worden opgelegd. De regels die begin deze maand werden ingevoerd, blijven gelden: avondklok tussen 21.00 uur en 04.30 uur, winkels en restaurant om 20.00 dicht, alcohol in de horeca (hotelgasten mogen wel alcohol kopen en drinken in hun eigen hotel) en openbare ruimte verboden en mensen mogen niet in groepsverband bij elkaar komen.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

- Locatie-manager Marita Pieters van verpleeghuis Het Nieuwe ABG in Bergen op Zoom waar 29 bewoners zijn overleden: "Medewerkers die weer beter zijn en komen werken, missen bewoners die in de tussentijd overleden zijn. Dat is aangrijpend. We merken ook dat het, vergeleken met de eerste coronagolf, langer duurt voordat mensen volledig hersteld zijn. Er is nazorg en begeleiding vanuit de GGZ; zo nodig kunnen medewerkers terecht bij de fysiotherapie."

Welke geruchten worden genoemd?

- [Follow the Money](#) gaat in op geruchten dat viroloog Ab Osterhaus een 'virusverdiener' zou zijn, die -net als tijdens de Mexicaanse griep- 'belangen' zou hebben bij coronavaccins.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Wat doen of laten getroffenen en betrokkenen?

- De campagne 'Hou van je held', waarbij Amsterdam hulpverleners en andere helden in het zonnetje zet, is van start gegaan. Komiek André van Duin heeft samen met de burgemeester Femke Halsema van Amsterdam een ambulancemedewerker geëerd voor zijn inzet in deze coronatijd. Ambulancemedewerker Jurian kreeg het eerste speldje overhandigd bij de ambulancepost van Ambulance Amsterdam op de locatie van ziekenhuis OLVG West. De speldjes van 'Hou van je held' kunnen worden aangevraagd op de website wijamsterdam.nl.
- Een woordvoerder van het RIVM zegt: "We zien dat het steeds drukker wordt, op straat en op de weg."

Betekenisgeving

Welke oproepen worden gedaan?

- **Burgemeester Femke Halsema van Amsterdam** roept Amsterdammers op zich te gedragen rond de jaarwisseling en zich aan de coronaregels te houden. "De mensen in de zorg, de agenten, handhavers, de bus- en tramchauffeurs en al die anderen hebben ook een fijne jaarwisseling verdiend. Het laatste wat we willen is dat hun verloven door ons gedrag moeten worden ingetrokken."

- Op de corporate social mediakanalen van VWS roepen mensen op om zorgpersoneel een persoonlijke boodschap te sturen en/of hen een hart onder de riem te steken. De #ikzorg ging daarbij gepaard.
- Horecaondernemers uit Limburg zijn donderdag begonnen aan een solidariteitsloop naar Den Haag. Ze lopen deze week naar het Binnenhof om het Kabinet te overtuigen dat de horeca weer open moet.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- **Sjaak de Gouw, GGD-directeur publieke gezondheid** van de regio Hollands Midden, denkt dat het vinden van werknemers om mensen in te enten geen probleem is. In het meest efficiënte scenario zijn zo'n 200 werknemers nodig om 250.000 mensen twee keer te prikken in zes weken tijd. Alleen al in zijn eigen regio zegt De Gouw 200 mensen te hebben die dat kunnen doen. Daarnaast duurt een opleiding tot inenten maar twee dagen, volgens de GGD.
- Op de corporate social mediakanalen van VWS vindt men het oneerlijk dat er alleen wordt gekeken naar extra zorg voor jongeren tijdens de crisis, terwijl er genoeg andere groepen zouden zijn die dit ook nodig hebben.
- Op de social mediakanalen van minister De Jonge blijven berichten voorbijkomen over de PCR-tests; zo zou een positieve uitslag niet gelijk staan aan een besmetting en zouden we veel minder moeten testen.
- Uit de enquête De Jonge Specialist blijkt dat een kwart van de 1.500 artsen in opleiding zoveel last heeft van de arbeidsomstandigheden dat ze erover denken met de opleiding te stoppen blijkt; meer dan 80% werkt gemiddeld 8 uur per week over, meestal zonder tijd- of geldcompensatie. Een opvallende uitkomst is dat er tijdens de eerste golf minder werkdruk werd ervaren; volgens sommige respondenten heeft dat te maken met het grote solidariteitsgevoel toen.

Oplopende besmettingscijfers

- Media bestempelen de meest recente besmettingscijfers als 'heel fors'. Vaak komt terug dat het het hoogste aantal is sinds 31 oktober. De 'alarmbellen' gaan af, schrijft AD. Telegraaf kopt in rode chocoladeletters: 'fink meer besmettingen'. Trouw schrijft: 'Nog maar twee weken tot Kerst en een nieuwe besmettingspiek tekent zich af'.
- De cijfers schokken **viroloog Ab Osterhaus**, die spreekt van 'heel slecht nieuws'. "Bijna 9.000. Wauw, dit is hoog. Over versoepelingen hoeven we het nu helemaal niet meer te hebben. We zijn nog niet eens aan de winter toe." Het ligt voor de hand dat tijdens de maanden met koud weer het aantal besmettingen toeneemt, maar als de stijging nu al zo fors inzet, kan het uit de hand lopen. Dit bewijst aldus Osterhaus: "We kunnen niet leven met het virus, we moeten het uitbannen." Hij kijkt ook naar het buitenland: "In Duitsland heeft Angela Merkel extra maatregelen in een dramatische rede aangekondigd, in België komen ze ook tot dat besef. In Nederland is zelfs nog over skivakanties gesproken, maar de cijfers zijn echt veel te hoog. Voor een versoepeling met kerst ziet het er ook niet gunstig uit. Ik zou zeggen: sla het een jaartje over, hou het sober." Hij waarschuwt voor de grote effecten die te zien waren na Thanksgiving in Amerika en Canada. En dan moet de échte kou nog komen. Daarom zet Osterhaus vraagtekens bij het open zijn van de scholen. "Ik hoor over klassen die thuis moeten blijven, scholen die dichtgaan vanwege besmettingen. Dat speelt ook bij mijn kleinkinderen en dat is een probleem." Maar wat er ook aan ten grondslag ligt, op dit moment kan hij maar één echte conclusie trekken. "Ik denk niet dat het virus onder controle is."
- **Epidemioloog Frits Rosendaal** zegt dat het voor de hand ligt dat er straks extra maatregelen worden genomen. "Er komen natuurlijk in elk geval geen versoepelingen. Pas over twee weken kunnen we zien wat deze stijging precies betekent voor de ziekenhuizen. We hebben eerder gezien dat er een soort voorbereidende persconferentie komt van premier Rutte, een laatste poging om gedrag te veranderen, waarna de week erop daadwerkelijk meer maatregelen worden aangekondigd." Volgens Rosendaal ligt het voor de hand dat drukte in winkelstraten in aanloop naar de feestdagen heeft bijgedragen aan het aantal besmettingen, net zoals drukte op de weg van mensen die ook nog eens vaker op kantoor gaan werken. En dan is er nog het weer. "Het wordt nu kouder, daar voelt het virus zich misschien prettiger bij. Daarnaast zorgt die kou dat ons gedrag verandert: we zitten vaker binnen. Je kan het effect van de temperatuur alleen en het gedrag niet goed uit elkaar halen, we weten alleen dat er ook bij griep een seizoenseffect is."
- **Radboudumc-epidemioloog Alma Tostmann** noemt snel ingrijpen belangrijk: "Ik ben eigenlijk verbaasd dat er bij de afgelopen persconferentie niet al extra maatregelen volgden". Strengere maatregelen op 22 december bekend maken komt volgens haar 'te laat'; "Als je wilt dat de cijfers voor Kerst naar beneden gaan, dan moet je nu al extra maatregelen nemen". Kerst in zijn huidige vorm met drie gasten per dag, kan volgens haar verantwoord: "Daar moet iedereen dan wel voldoende afstand houden. Waar ik me wel echt zorgen over maak is dat we zien in Amerika dat er na Thanksgiving een enorme stijging in het aantal besmettingen is geweest. Dat vind ik een gevaarlijke voorbode." Ook had ze in Nederland graag eenzelfde boodschap gezien als in Duitsland wat betreft het voorafgaand aan Kerst in 'zelfquarantaine' te gaan: "Ik had het verstandig gevonden om daar wat extra nadruk op te leggen. Het is iets wat mensen zelf kunnen doen. Als je er alles aandoet om niet zelf besmet te raken, voorkom je ook dat jij besmettelijk bent voor Kerst."

Vaccinatiebereidheid

- Volgens **hoogleraar arbeidsrecht aan de Universiteit van Amsterdam Evert Verhulp** is er 'met veel misen en maren', en 'heel voorzichtig' reden voor ontslag indien zorgpersoneel zich niet willen laten vaccineren. De hoogleraar kent rechterlijke uitspraken waaruit volgens hem blijkt dat de werkgever in zulke kwesties relatief sterk staat. "Een werknemer die vaccinatie weigert, kan zich beroepen op artikel 11 van de Grondwet (ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam). Maar een werknemer die in 2010 dit argument gebruikte om zijn ontslag aan te vechten, ving wel bot, tot bij de hoogste rechter." Maar, beklemtoont hij: "Er zitten nog veel stappen tussen het weigeren van een vaccinatie en ontslag." Zorginstellingen zullen er door het personeelstekort alles aan doen om ontslag te voorkomen (bijvoorbeeld ander passend zorgwerk te vinden).

- Volkskrant laat drie zorgmedewerkers aan het woord over de vraag 'ga jij je laten vaccineren?' **Verzorgende in een verpleeghuis Stefaan (30)** twijfelt over het vaccin: "Ik twijfel dus of ik me ga laten vaccineren. Ik wil het uiteindelijk wel doen, voor mijn cliënten, maar het knaagt. De grieprik neem ik elk jaar, dat vind ik geen probleem. Maar nu zit er zo veel druk op de komst van dat vaccin, het moet en zal er snel komen. Ik ben geen wetenschapper, maar mijn onderbuikgevoel zegt dan: zou dat middel wel goed getest zijn?" **Verzorgende in een ouderenwoonhuis Natascha (32)** gaat zich wel laten vaccineren: "Door deze ervaring ben ik ervan overtuigd geraakt: zodra het mogelijk is, laat ik me vaccineren. Voor iedereen die ik zou moeten beschermen. Zo kan ik mijn steentje bijdragen aan het voorkomen van een volgende verwoestende corona-uitbraak in dit zorgwoonhuis." **Verzorgende in een verpleeghuis Regina (43)** zal geen vaccin laten zetten: "Ik wil me niet laten vaccineren, omdat ik niet weet wat de bijverschijnselen zijn van die prikken. Normaal duurt een onderzoek naar zo'n middel veel langer. Ik geloof niet dat je op zo'n korte termijn een vaccin veilig kunt ontwikkelen. Er is veel geld naar de farmaceuten gegaan. Wie zegt mij dat dit in het testen van de veiligheid is gestoken en niet in de salarissen van de bazen?"
- Uit een intranet-poll onder de ruim 3.000 medewerkers van het Albert Schweitzer ziekenhuis waarop 500 mensen hebben gestemd, blijkt dat twee derde bereid is een prik te halen en een derde niet. Bestuursvoorzitter Peter van der Meer is 'blij verrast', aangezien hij op basis van de ervaring met de grieprik minder animo had verwacht.

Minister De Jonge stopt als CDA-lijsttrekker

- Na bekendmaking donderdagavond circa 21.00 uur dat minister De Jonge stopt als lijsttrekker van het CDA, gaat vrijwel alle media-aandacht uit naar 'de minister die voorrang geeft aan het bestrijden van de coronacrisis'. In de talkshows en actualiteitenprogramma's wordt stilgestaan bij de *waarom*-vraag en *hoe nu verder?* Ook wordt het vertrek in een bredere politieke context geplaatst: 'wat betekent dit voor de electorale verhoudingen tussen bijvoorbeeld de VVD, CDA en FvD mocht Pieter Omtzigt of Wopke Hoekstra de partij nu gaan leiden?'
- Journalisten en politiek-commentaren duiden zijn vertrek vanuit enerzijds zijn zware rol als 'coronaminister' die niet meer te combineren was met het lijsttrekkerschap. En anderzijds meer vanuit CDA-perspectief: de dalende peilingen, 'gezaag aan stoelpoten' en te weinig tijd om als nieuwbakken lijsttrekker de partij naar de hand te zetten.
- Wilders wordt veel aangehaald. Die zei in het debat van woensdag dat de 'perikelen' in de partij ook effect hebben op de crisisbestrijding, bijvoorbeeld het 'EZK-lek' over het openstellen van de horeca. In dat kader bezien media ook de problemen die hadden kunnen ontstaan tussen De Jonge en premier Rutte wanneer zij de degens hadden moeten kruisen in verkiezingsdebatten terwijl ze samen verantwoordelijk zijn voor de crisisbestrijding.

Hoe wordt naar de overheid gekeken?

Vaccinatiestrategie Nederland

- **Zorghuisin-bestuurder en oud GGD-directeur Hans Buijning** zegt in Nieuwsuur dat hij graag had gezien dat de GGD in september/oktober al betrokken werd bij de vaccinatiestrategie, maar hij zegt dat je "tegelijkertijd ook ziet dat het vaccin van Pfizer een andere manier van werken is, maar je had gehoopt dat er al scenario's klaar lagen om op te gaan draaien". Ook denkt hij dat minister De Jonge daar weinig regie op had, omdat het beleid is dat alle partijen een eigen rol vervullen, maar dan wordt het verspreid en als meerdere partijen verantwoordelijkheid hebben is 'niemand verantwoordelijk'. Nu minister De Jonge geen lijsttrekker meer is, verwacht Buijning dat hij zich beter op dit vraagstuk kan concentreren. Hij stelt dat er antwoorden nodig zijn op alle logistieke vragen die er nog zijn en iemand die gaat sturen op de beeldvorming dat vaccineren belangrijk is. "De Jonge moet die boodschap gaan uitdragen, zodat er een nieuwe maatschappelijk norm ontstaat". Hij verwacht dat vaccineren 4 januari 'te vroeg' is vanwege alle logistieke vragen. "We zijn nu aan het kijken hoe snel we het logistieke proces kunnen starten en dat zou ongeveer medio januari kunnen zijn; we zouden dan kunnen starten met vaccineren, maar dan moet de GGD nu wel beginnen met personeel werven". Hij is blij dat het GGD nu het voortouw neemt, omdat de werkgevers door de zorgcontinuïteit nu 'heel weinig' mensen beschikbaar hebben om het vaccineren te kunnen doen.
- **Hoogleraar ouderengeneeskunde van het Vumc en OMT-lid Cees Hertogh** heeft kritiek op het handelen van de overheid. Er is wat hem betreft te weinig nagedacht over hoe het zorgpersoneel over het vaccin had moeten worden geïnformeerd. "We zijn zoals bij vrijwel alles in deze pandemie, weer laat met nadenken over hoe we het gaan aanpakken", zegt Hertogh kritisch. "Vaccineren is niet nieuw, we weten hoe daar in Nederland over wordt gedacht. Dus je had al eerder moeten beginnen met nadenken over hoe je de vaccinatiebereidheid gaat vergroten. Het verbaast hem daarom niet dat het draagvlak onder verzorgenden en verpleegkundigen laag is. "Zij zitten nog steeds niet echt aan tafel. Het kan zijn dat ze denken: er wordt voor ons besloten. Dan gaan de hakken in het zand." Vaccinatie bij het zorgpersoneel in de ouderenzorg is erg belangrijk vindt Hertogh. "We zijn nog steeds bezig uitbraken in de ouderenzorg te onderzoeken en dan zie je: het virus komt gewoon binnen via personeel. Dus het is heel belangrijk dat ze zich laten vaccineren." Dwang en verplichting zijn daarbij niet de manier: "Ik denk dat je mensen moet aanspreken op hun professionele verantwoordelijkheid. Je moet voorzichtig zijn met het uitoefenen van druk, want deze groep heeft al zo onder druk gestaan. Er zijn medewerkers die met klachten of zelfs na een positieve coronatest, hebben moeten doorwerken. Als daar de druk bij komt dat ze zich moeten vaccineren, dan werkt dat eerder averechts."
- **UMC Utrecht-hoogleraar Miriam Sturkenboom** zegt dat 'het vijf voor twaalf is': "Er moet echt een oplossing komen als we op 4 januari willen beginnen met vaccineren, zoals Hugo de Jonge zegt. Er moet gewoon een goed draaiboek komen zodat in elk geval de mensen die het moeten gaan doen weten wat ze moeten doen."

- **Lareb-directeur Agnes Kant** zegt: "De vaccins die eraan komen, zijn heel goed onderzocht op veiligheid. Desalniettemin is het ook onze taak om ook op het onverwachte voorbereid te zijn. Dus als er specifieke veiligheidsproblemen of bijwerkingen blijken, dan willen wij heel goed kunnen onderzoeken welk vaccin en welk serienummer het was, zodat je ook weet welke patiënt en welke gevaccineerde welk vaccin en serienummer heeft gehad."
- Een **L VH-woordvoerder** zegt: "Wij willen graag weten welke informatie wij precies moeten vastleggen en in hoeverre dat afwijkt van wat we zelf al vastleggen. Daarnaast willen we weten hoe we dat moeten registreren en op een zo'n zo efficiënt mogelijke manier."
- **Tjalling van der Schors, bestuurslid van de European Association of Hospital Pharmacists** en ziekenhuisapotheker in het Dijklander Ziekenhuis in Hoorn, zegt n.a.v. het speciale registratiesysteem voor de coronaprikken waar de overheid aan werkt, dat de gewone medicatieregistratie ervoor 'geknipt' is: "Mochten mensen nog geen medicatiedossier hebben, is het 'een fluitje van een cent' om er één aan te maken. De apotheken, de openbare en die in de ziekenhuizen, werken er dagelijks mee. Het zou daarom aanbeveling verdienen om prikkstations in te richten in samenwerking met apotheken."
- **Oud-vaccinatiehoofd bij het RIVM Ben van der Zeijst** noemt het een 'grote tegenvaller' dat het vaccin van AstraZeneca bij het fase 2-onderzoek 'in de problemen is gekomen'. Hij acht het 'vrij onzeker' of AstraZeneca begin volgend jaar echt wel de nu geplande 4,5 miljoen doses vaccin kan leveren. Van der Zeijst is ook bang voor productiefoutjes. "AstraZeneca en CureVac zijn nieuwkomers, die hebben nog nooit een vaccin op de markt gebracht. Dan liggen foutjes op de loer."

Voorlichtingscampagne

- **Peter van den Besselaar van de beroepsvereniging van communicatieprofessionals Logeion** vindt de lage vaccinatiebereidheid onder zorgpersoneel 'spannend': "De mate waarin zij het vaccin accepteren, zal grote gevolgen hebben voor de rest van Nederland. Veel mensen twijfelen nog, ze zijn bang voor bijwerkingen. Als het zorgpersoneel bezwaren toont, zal die twijfel bij velen omslaan in een afwijzing." De campagne gericht op zorgprofessionals die gaat komen, noemt Besselaar 'rijklijk laat'. "Het inenten begint al over een maand. Ik beschouw mezelf als een goed geïnformeerde burger, maar over dit vaccin heb ik nog bitter weinig gelezen. Wel hoorde ik vanochtend van twee ernstige bijwerkingen in Groot-Brittannië. Dat is koren op de molen van antivaxers." Volgens hem onderschat het ministerie hoe lastig het is om mensen die een mening gevormd hebben, op andere gedachten te brengen. "Er is veel informatie nodig, maar ook veel dialoog en een grote rol van influencers. Als men het belang daarvan onvoldoende inschat, ben ik bang dat de vaccinatiebereidheid nog verder daalt."
- De werkgevers in de zorg staan straks voor de keuze hoe ze hun personeel overtuigen van het nut van de vaccinatie. Beroepsorganisatie **ActiZ** snapt de vrees onder het personeel. "Veel mensen twijfelen nu want er is nog veel onduidelijk", zegt een woordvoerder. "Er is veel informatie nodig. Er moeten informatiecampagnes komen", zegt ActiZ in navolging van Hertogh. "Wij denken dat de vaccinatiebereidheid dan stijgt."
- Het belang van een gedegen communicatiestrategie onderschrijft **Andrea Evers, hoogleraar gezondheidspsychologie aan de Universiteit Leiden**. "Goede voorlichting helpt wel degelijk, maar richt je daarbij op de goede doelgroepen. Op de mensen die nog twijfelen en het nu nog even willen aanzien. Hen moet je aanspreken. Wat zijn hun angsten? Als je daar werk van maakt, dus bijeenkomsten organiseert en dergelijke, dan ben ik ervan overtuigd dat de meesten zich zullen laten overreden. Nu gaat veel aandacht naar een kleine groep die faliekant tegen vaccineren is. Deze mensen zijn het basisvertrouwen in de samenleving kwijt, die zijn niet meer vatbaar voor argumenten." Ze hoopt dat de overheid heeft geleerd van de –in haar ogen– mislukte HPV-campagne. "Als je je doelgroep van de juiste informatie wil voorzien, moet je er in de eerste plaats voor zorgen dat je deze mensen bereikt. Jongeren kijken bijvoorbeeld niet naar 'Nieuwsuur'. Je moet hen volgens Evers opzoeken om met ze in gesprek te gaan. "Luisteren. Heel vaak is de weerstand niet zozeer tegen het vaccin zelf gericht, maar zitten er sociaal-economische problemen achter. Ze zijn eenzaam, zijn hun baan kwijt, en dan komt de overheid met zo'n vaccin. Dat is dan de druppel. Pas als mensen het gevoel hebben dat je ze serieus neemt, zijn ze bereid naar jouw verhaal te luisteren."
- **Joost Wiltshut is verpleegkundige** en heeft de nodige vragen. "Ik begrijp dat de situatie ingrijpend is, maar het vaccin is er wel heel snel. Hoe goed is het getest? Als verpleegkundige wordt ook van mij verwacht dat ik beslissingen neem op basis van cijfers, dat het evidence based is. Dat wil ik nu ook rondom de vaccinatie kunnen doen." Het gebrek aan communicatie herkent hij. "Het lijkt nu alsof er al voor ons wordt besloten", legt hij uit. "Ik vind die druk niet terecht. Ik wil zelf de keuze kunnen maken. Ik wil dat op basis van de juiste informatie en voldoende transparantie kunnen doen. En dat ontbreekt nu nog."